

OEBS/BDILJP
POSMATRAČKA MISIJA ZA IZBORE
Ponovljeni predsjednički izbori, Crna Gora
(Srbija i Crna Gora)
9. februar 2003.

IZVJEŠTAJ O PRELIMINARNIM NALAZIMA I ZAKLJUČCIMA

Podgorica, 10. februara 2003. – Posmatračka misija OEBS-ovog Biroa za demokratske institucije i ljudska prava (BDILJP) na ponovljenim Izborima za predsjednika Republike Crne Gore (Srbija i Crna Gora) održanim 9. februara 2003. godine, izdaje ovaj izvještaj prije zvaničnog objavljivanja rezultata, prije dostavljanja izbornih prigovora i žalbi sa dana održavanja izbora, kao i prije cjelokupne analize rezultata praćenja izbora. Ovaj izvještaj treba posmatrati zajedno sa izvještajem o preliminarnim nalazima i zaključcima koji je izdat na dan 23. decembra 2002, nakon prve runde glasanja.

PRELIMINARNI ZAKLJUČCI

Ponovljeni predsjednički izbori u Crnoj Gori održani 9. februara 2003. nisu, ponovo, naišli na neophodan odziv birača od 50%, a bili su narušeni nastavljenim bojkotom opozicije, čime je izbor birača bio ograničen, kao i neprihvatljivim pritiscima na državne službenike da glasaju. Međutim, sprovođenje izbora je, generalno uzevši, bilo u skladu sa međunarodnim standardima.

Izjave nekih zvaničnika glavne vladajuće stranke, Demokratske partije socijalista (DPS), da državni službenici imaju obavezu da glasaju prevazilazile su prihvatljive norme izborne kampanje, što je potvrdjivalo tvrdnje da su neki građani bili prinudjeni da glasaju protiv svoje volje. Izjava premijera Mila Djukanovića uoči samih izbora da ne bi trebalo biti nikakvih posljedica u pogledu samoga čina i načina ostvarivanja prava glasa, bila je svakako dobrodošla garancija.

Nakon neuspjelih izbora održanih 22. decembra 2002. veće političke stranke su pomno ispitale i uzele primjerke izbornog materijala, uključujući i liste birača, kako bi pribavile podatke o učestvovanju građana na izborima. Mada ne protiv zakona, i ipak sa samo jednim jakim kandidatom u izbornoj utrci, sam čin dolaska na biračko mjesto ili apstiniranja od glasanja, otkrivao je političko opredjeljenje birača, izlažući tako potencijano birača pritiscima i dalje podstičući tvrdnje o prinudi.

Nastavljene političke tenzije tokom predizborne atmosfere uticale su na povjerenje javnosti u sam izborni proces. Glavno izborno pitanje je tako postalo ono da li će biti zadovoljen odziv birača od 50%. S druge strane opet, izborna kampanja je bila suzdržana i karakterisalo ju je izraženo odsustvo značajnih debata. Van besplatnog termina emitovanja, mediji su malo vremena posvećivali kandidatima. No, i pored finansijskih problema, izbori su sprovedeni na efikasan i transparentan način.

Kao i u ranijim prilikama, posmatrači su dali dominantno pozitivnu ocjenu izbornim aktivnostima na dan održavanja izbora, kao i postupku brojanja glasova. Međutim, procenat glasanja “lica koja su vezana za kuću” je bio visok, a postupci oko njihovog glasanja su nedosljedno primjenjivani. Na osnovu paralelnog brojanja glasova, dvije domaće vanstranačke grupe posmatrača su javile da je odziv birača iznosio oko 47%.

Bez odlaganja bi trebalo pristupiti otklanjanju nedostataka izborne regulative, o kojima je bilo više riječi u prethodnim izvještajima i saopštenjima OEBS / BDILJP. Cenzus u zakonu da odziv registrovanih birača mora biti 50% da bi prva runda izbora bila važeća (u protivnom se oni moraju ponoviti), rezultirao je ciklusom neuspjelih izbora i trebalo bi ga ukinuti prije zakazivanja narednih predsjedničkih izbora. Pored toga, republičko rukovodstvo i Republička izborna komisija trebaju izdati striktna pravila kako bi se spriječilo svako ponavljanje otvorenog ili sakrivenog pritiska od strane državnih ili stranačkih zvaničnika na javne službenike da učestvuju na glasanju, dok prekoračuje zbog takvih neregularnih radnji treba detaljno ispitati i sudski procesuirati u skladu sa zakonom.

OEBS/BDILJP ostaje spreman da pomogne vlastima i građanskom društvu Crne Gore da otklone nedostatke koji su navedeni, kako u ovom tako i u ranijim izvještajima i saopštenjima.

PRELIMINARNI NALAZI

Pozadina i politički kontekst

Istih jedanaest kandidata koji su učestvovali na neuspjelim izborima od 22. decembra 2002. uzeli su učešća i na ponovljenim izborima održanim 9 decembra 2003. Izbori od 22. decembra 2002. su dali neuobičajeno jednostran rezultat, sa Filipom Vujanovićem, predsjednikom Skupštine i vršiocem dužnosti predsjednika Republike, kandidatom vladajuće koalicije, koji je dobio nekih 84% glasova, dok je njegov najbliži konkurent, nezavisni kandidat Dragan Hajduković, dobio oko 6%. Devet drugih kandidata je podijelilo nešto malo preostalih glasova.

Neuspjehu izbora od 22. decembra prošle godine doprinijela je kombinacija faktora, uključujući i zastarjele zakonske propise, dugogodišnji propust Skupštine RCG da izmijeni i dopuni Zakon, te bojkot opozicije.

DPS je očekivao da će odziv birača od 50% na izborima 9. februara 2003. biti postignut, pretpostavljajući da su izvjesne okolnosti mogle doprinijeti neuspjehu izbora od 22. decembra, kao što je zakazivanje izbora neposredno prije praznika, neizvjesnost prouzrokovana kašnjenjem formiranja nove vlade, kao i neuspjeh da se stranke nacionalnih manjina ubijede da podrže kandidata vladajuće koalicije. Suprotno tome, opozicija je bila ubijedena da će se još jednom ponoviti neuspjeh izbora i da na njima neće biti postignut odziv od 50%, i činilo se da želi insinuirati da bi izbori mogli uspjeti samo putem prinude birača.

Pored kontraverzi u vezi sa učestvovanjem birača, izbori su održani u kontekstu nedavno postignutog sporazuma o Ustavnoj povelji kojim je Savezna Republika Jugoslavija transformisana

u zajednicu Srbije i Crne Gore, kao i afere oko trgovine ljudima u kojoj je navodno imao udjela i zamjenik državnog tužioca.

Kandidati i izborna kampanja

Kako je navedeno u izvještaju OEBS/ BDILJP od 23. decembra 2002. odluka glavnih opozicionih stranaka da ne prijave svoje kandidate značajno je suzila mogući izbor biračima. Sa izuzetkom Filipa Vujanovića, niko od kandidata nije mogao tražiti od stranačkih struktura da podrže njihove izborne kampanje, a i nedostajalo im je dovoljno sredstava da bi mogli sprovesti uvjerljivije kampanje. Tako se još jednom pokazalo da su izbori predstavljali neravnopravnu izbornu utrku. Profil jedanaest kandidata je i dalje ostao neupadljiv, a njihove kampanje neuvjerljive. Ti su faktori uticali na smanjenje mogućnosti vođenja ozbiljnih političkih debata.

Glavno pitanje izbora je postalo to da li će biti zadovoljen uslov odziva birača od 50%. Opoziciona koalicija je ponovo pozvala svoje birače da se uzdrže od glasanja i izdavalasaoopštenja kojima se generalno kritikovala Vlada i lično gosp. Vujanović.

Tokom novog razvoja događaja u Crnoj Gori, neki zvaničnici glavne vladajuće stranke, Demokratske partije socijalista (DPS), davali su izjave da državni službenici moraju da glasaju, te da njihovo nesudjelovanje može da ima "štetne posljedice". Takve su izjave prevazilazile prihvatljive norme izborne kampanje. One predstavljaju vršenje nedozvoljenog uticaja i suprotne su međunarodnim standardima demokratskih izbora. Pored toga, njima su se potvrđivale u javnosti dosta iznošene i ponavljane optužbe opozicije da se kampanja za izlazak na izbore odvija na radnim mjestima kao i da su neki građani, uključujući i pristalice opozicije, bili prinudjeni da glasaju, navodno protiv njihovih političkih ubjedjenja.

DPS je na te optužbe uzvratilo tvrdeći da su nastale kao rezultat bojkota izbora od strane opozicije, kojim su njihove pristalice takodje bile pod pritiskom da ne glasaju, posebno u opštinama pod kontrolom opozicije. Posmatračka misija za izbore je dobila neke dokaze kojima se takve tvrdnje potkrepljuju, ali se ti slučajevi ne bi mogli provjeriti bez njihovog prethodnog podnošenja nadležnim organima, tako da ih Posmatračka misija OEBS/BDILJP nije mogla dokazati. No, bez obzira na to, uzajamna optuživanja su doprinijela povećanju političkih tenzija, uticala na obilježavanje predizborne atmosfere i umanjila povjerenje javnosti u sam izborni proces.

Izjava premijera Mila Djukanovića od 7. februara da "pravo glasa predstavlja neotudjivo pravo svih građana i da ono isključivo ovisi o njihovoj volji (u smislu) da li će i kako sami ostvariti to svoje pravo," te da niko neće snositi posljedice kao rezultat toga, predstavljalo je svakako dobrodošlu garanciju u tom pravcu. Međutim, štampani mediji su propustili da prenesu tu izjavu.

Zakonska regulativa

I pored toga što pravna regulativa pruža jednu, u cjelini, odgovarajuću osnovu za sprovođenje demokratskih izbora, Zakon o izboru predsjednika Republike ("predsjednički izborni zakon") je zastario i sadrži ozbiljne nedostatke, uključujući i to da ne reguliše na adekvatan način ponovljene izbore i ne propisuje kada bi oni trebali biti održani.

Zakonski uslov da 50% registrovanih birača mora izaći na predsjedničke izbore da bi oni bili važeći ili se suočiti sa ponavljanjem prve runde glasanja, može imati za rezultat beskrajn ciklus ponovljenih izbora. Šta više, takva odredba podstiče na bojkot izbora od strane onih političkih snaga koje žele da opstruiraju sam proces. Neke države, sudjelujuće članice OEBS-a zahtijevaju minimalan odziv birača u prvoj rundi predsjedničkih izbora. Druga runda se u tim državama održava ukoliko zahtjev u pogledu odziva birača ne bude zadovoljen. Nakon toga se odlučuje o pobjedniku. Samo se u Srbiji i Crnoj Gori izbori ponavljaju ukoliko zahtjev u pogledu odziva birača nije zadovoljen.

Prije zakazivanja novih predsjedničkih izbora, treba uraditi slijedeće:

- Zakonske odredbe kojima se propisuje ponavljanje izbora ukoliko nije ispunjen uslov da odziv birača bude 50% , treba brisati;
- mandat postojećim tijelima za sprovođenje izbora, s obzirom na nove izbore, treba pojasniti, uz istovremeno garantovanje ujednačene političke zastupljenosti;
- uslovi za raspisivanje i zakazivanje datuma ponovljenih izbora moraju biti razjašnjeni;
- izračunavanje ukupnog broja birača koji su glasali treba da se zasniva na broju glasačkih listića u kutiji;
- prilikom određivanja pobjednika, samo većina važećih glasova, isključujući nevažeće glasove, treba da bude uzeta u obzir;
- neslaganja između izbornih zakona, u pogledu prihvatljivosti kandidata, prijavljivanja kandidata i postupaka za utvrđivanje rezultata, treba da budu otklonjena;
- odredbe koje se odnose na glasanje izvan biračkih mjesta treba da budu pooštrene, i
- treba dodati one odredbe kojima se omogućava ažuriranje biračkih spiskova između izbornih rundi.

Ostala pitanja koja bude zabrinutost, istaknuta kako u ovom, tako i u prethodnim izvještajima Posmatračkih misija OEBS/BDILJP, treba da budu rješavana u kontekstu generalne revizije izbornog zakonodavstva u Crnoj Gori, nakon zavšetka procesa predsjedničkih izbora.

Sprovođenje izbora

Administrativne pripreme za sprovođenje izbora su bile obilježene finansijskim teškoćama. Republička izborna komisija nije primila dovoljan iznos finansijskih sredstava za pokrivanje svojih obaveza od neuspjelih Decembarskih izbora, plašeci se ujedno da bi kašnjenje isplata članovima biračkih odbora moglo pokvariti organizaciju ponovljenog glasanja. Međutim, 28. januara, Republička izborna komisija je primila zaostala sredstava od decembarskih izbora.

Zakonske odredbe kojima se reguliše zakazivanje ponovljenih izbora nijesu jasne, pa je sama odluka Republičke izborne komisije od 30. decembra 2002. o zakazivanju ponovljenih izbora za 9. februar 2003. bila sporna. Većina članova Republičke izborne komisije iznijela je pragmatične argumente u prilog datuma 9. februara, navodeći da je: kandidatima potrebno više vremena da bi pripremili uspješnu kampanju, ukoliko postoji više vremena birači mogu revidirati svoju odluku, "zamor birača" može biti smanjen, a Republičkoj izbornoj komisiji treba vremena za organizovanje procesa i dobijanje finansijskih sredstava od strane Vlade. Opozicija je uporno zagovarala stanovište da ovaj datum nije u skladu sa zakonskom regulativom, izražavajući

zabrinutost da će doći do poremećaja u primjenjivanju vremenskih rokova predviđenih za sprovođenje izbora i da će birački spiskovi biti isuviše netačni.

Struktura i sastav višestranačkih organa za sprovođenje izbora ostali su nepromijenjeni za ove ponovljene izbore, pa je većina prijavljenih predsjedničkih kandidata imala svoje predstavnike imenovane kao "ovlašćene" članove. Oslanjajući se na svoje iskustvo, Republička i opštinske izborne komisije su sprovele izborni proces nepristrasno, efikasno i transparentno. Posmatrači su izvjestili da je saradnja među članovima izbornih komisija, uopšteno uzevši, bila dobra.

Međutim, Republička izborna komisija se nije bavila preporukom OEBS/BDILJP da se poslije Parlamentarnih izbora 22. oktobra 2002. godine preispitaju i razjasne pravila o glasanju izvan biračkog mjesta (glasanje "lica koja su vezana za kuću"). Ove odredbe pružaju mjesto zloupotrebi. Poslije 22. decembra, Posmatračka misija za izbore je upoznata sa proceduralnim nepravilnostima, uključujući primjere da birački odbori obavljaju kućne posjete na dan održavanja izbora, u slučajevima kada birači nijesu zahtijevali da glasaju. Posmatrači su takođe konstatovali da se broj birača koji su vezani za kuću povećao tokom nedavnih izbora.

Pošto izborna zakonska regulativa omogućava predstavnicima predsjedničkog kandidata i političkim strankama da provjeravaju, kopiraju i zadržavaju upotrijebljeni izborni materijal, uključujući potpisane liste birača, poslije Decembarskih izbora političke stranke su navodno sakupile liste birača koji nijesu glasali, ili su odbili da izvrše svoje biračko pravo. Posmatračka misija za izbore je potvrdila da je, u 18 od 21 opštine, zapečaćeni izborni materijal otvaran na zahtjev političkih stranaka, a materijal kopiran u 15 opština. Ovakva praksa može opasno ugroziti privatnost građana i tajnost glasanja, koje su u zakonskoj regulativi na drugim mjestima zaštićene, a posebno u kontekstu izbora koji su limitirani samo jednim vodećim kandidatom i kada je pitanje bojkota predstavljalo glavni politički nesporazum.

Poslije decembarskih izbora i u skladu sa zakonom, Vlada je navodno formirala fond u iznosu od 50.000 eura u cilju nadoknade troškova kampanje predsjedničkim kandidatima, ukoliko osvoje najmanje 10% glasova. Jedini kandidat koji je ispunio ovaj cenzus bio je Filip Vujanović. Međutim, s obzirom da Republička izborna komisija nije zvanično objavila broj glasova koji su kandidati osvojili na Decembarskom izbornom nadmetanju, odluci o davanju nadoknade gospodinu Vujanoviću u iznosu od 25.000 eura nedostaje zakonski osnov.

U pismu upućenom Vladi, sedam kandidata se žalilo da su odredbe koje regulišu nadoknadu troškova izborne kampanje tumačene restriktivno. Oni su tvrdili da svi kandidati trebaju da dobiju jednake dijelove od ukupnog iznosa sredstava fonda, najavljujući i mogućnost svog povlačenja iz februarskog izbornog nadmetanja. Na kraju, samo se Obrad Marković pokušao povući iz učestvovanja na ovim izborima, ali je Republička izborna komisija odbila njegovu molbu, podnijetu nakon za to propisanog zakonskog roka.

Birački spiskovi

Zakonskom regulativom je predviđeno da se promjene u biračkim spiskovima ne mogu vršiti nakon njihovog zaključenja, to jest 12. decembra 2002. godine za izbore 22. decembra, pa izborni

spiskovi nijesu mijenjani po osnovu promjena kao što su: prebivalište, smrt, ili navršavanje godina punoljetstva novih birača.

Sporovi, žalbe i primjedbe

Građani koji su tvrdili da su bili izloženi neopravdanom pritisku, uopšteno govoreći, nijesu bili voljni da iznesu dokumentovane slučajeve pred nadležnim sudskim organima. Osim objavljivanja optužbi, političke stranke i većina građanskih organizacija su malo uradili da pomognu licima kojih se to ticalo. Ipak, Crnogorski Helsinški komitet je objavio da će ponuditi besplatan pravni savjet svakom ko bude želio da potraži pravni lijek i sredstvo u pogledu žalbi koje se tiču izbora. Iako su neke opozicione stranke izrazile nedostatak povjerenja u nepristrasnost sudstva, samo se korišćenjem utvrđenih sudskih i administrativnih mehanizama može procijeniti istinitost iznijetih optužbi i provjeriti vjerodostojnost procesa.

Posmatračka misija za izbore je pažljivo pratila iznijete optužbe, imala susrete sa licima koja su ih iznijela, od kojih su većina iznosila tvrdnje o vođenju kampanje na radnom mjestu za izlazak na glasanje, prikrivenim prijetnjama koje se tiču sigurnosti zaposlenja, kao i ostalim oblicima diskriminisanja kao rezultat njihovog opiranja da glasaju. I mada su slične optužbe iznošene i tokom ranijih izbora, broj ovakvih žalbi je značajno povećan u periodu do ponovljenih izbora u februaru, a one su dolazile od šireg spektra sagovornika i sa šireg geografskog područja.

Član 2 Zakona o izboru odbornika i poslanika za odgovarajuću skupštinu, koji je primjenljiv u ovom slučaju, predviđa da "niko ne može ... pozvati građanina na odgovornost zbog glasanja, niti od njega tražiti da kaže za koga je glasao ili zašto nije glasao". Kršenje ove odredbe je kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine (član 115). Ostali odgovarajući oblici prekršaja su kažnjivi saglasno odredbama sadržanim u Krivičnom zakonu i drugim zakonskim dokumentima. Posmatračka misija za izbore nije upoznata sa vođenjem bilo kojeg sudskog postupka zbog korišćenja te vrste prinude.

Nakon Izbora 22. decembra, opštinskim izbornim komisijama su upućene svega četiri žalbe, i sve četiri su odbijene i nijedna nije bila dalje upućena Republičkoj izbornoj komisiji. U lokalnim sredstvima informisanja je javljeno o dva veoma ozbiljna prekršaja počinjena tokom Izbora 22. decembra. Prvi se odnosio na jedno biračko mjesto u opštini Kolašin, gdje je petnaest birača potpisalo izjavu kojom tvrde da, iako nijesu glasali, glasački listići su bili ubačeni u njihovo ime. Drugi slučaj se ticao sumnjivog odziva birača od 95% na jednom biračkom mjestu u opštini Podgorica. Takve nepravilnosti su izuzetno rijetke u Crnoj Gori i do kraja ih treba ispitati kako bi se utvrdilo da li je doista bilo kršenja zakona. Do danas, lokalni tužioci ili tijela nadležna za sprovođenje izbora nijesu pokretala nikakve radnje u tom pravcu.

Nakon Izbora 22. decembra, opozicija se žalila da su građani na dan održavanja izbora pozivani telefonom radi upornog traženja da izađu na izbore, kao i da su lični detalji birača bilježeni od strane partijskih aktivista prilikom dolaska na biračko mjesto. U duboko podijeljenom političkom kontekstu Crne Gore, takve radnje u blizini biračkih mjesta se mogu posmatrati kao zastrašivanje i treba ih izbjegavati prilikom sljedećih izbora. Zakon u stvari i zabranjuje takve aktivnosti u okviru biračkog mjesta.

Dana 14. januara, grupa od četiri lica je osporila ustavnost i zakonitost odluke Republičke izborne komisije u odnosu na datum ponavljanja izbora, upućujući žalbu Ustavnom sudu. Dana 25. januara sud je odbacio žalbu zbog proceduralnih razloga.

Mediji

Za ponovljene predsjedničke izbore su primijenjena "Pravila o medijskom predstavljanju predsjedničkih kandidata za vrijeme predizborne kampanje," koja je Skupština Republike Crne Gore usvojila 2. decembra 2002. Ova Pravila su opsežna i njima se predviđa da su državni mediji obavezni da izvještavaju o izbornoj kampanji i da obezbijede jednak i objektivan pristup svim učesnicima. Državni "Parlamentarni TV kanal" i "Radio Crne Gore", kojima upravlja Radio - televizija Crne Gore (RTCG) su prenosili specijalne emisije posvećene izborima, a novina "Pobjeda" je štampala poseban sadržaj koji se odnosio na izbore.

Rad privatnih medija je manje regulisan. Zakonom je samo propisano da oni moraju poštovati predizbornu šutnju i jasno naznačiti plaćene oglase za kampanju, što neki mediji nijesu poštovali.

U skladu sa ranijom praksom, Skupština RCG je formirala "Odbor za praćenje rada mas medija" u cilju nadgledanja kako bi rad državnih i privatnih medija bio u skladu sa pravilima izborne kampanje. Misija OEBS u Srbiji i Crnoj Gori je pomogla rad ovog Odbora. Tokom kampanje Odboru nijesu bile upućene nikakve žalbe.

Kampanja u medijima je počela 25. januara kada su kandidati emitovali svoje besplatne spotove o kampanji na "Parlamentarnom TV kanalu", ali je kvalitet većine prezentacija ostao nerafiniran. Izvan besplatnog termina emitovanja, mediji su posvetili malo izvještavanja o predizbornoj kampanji i tako značajno ograničili količinu informacija o predsjedničkim kandidatima i njihovim političkim programima.

Privatni mediji su detaljno izvještavali o Filipu Vujanoviću, koji obavlja zvanične funkcije, a izvještavanje je uglavnom bilo vezano za njegovu funkciju Predsjednika Skupštine. Sve u svemu, ton izvještavanja privatnih i elektronskih medija o kampanji je ostao politički neutralan. Samo su Filip Vujanović i Dragan Hajduković davali plaćene oglase. Ostali kandidati su vršili kampanju isključivo u besplatnom terminu emitovanja i prostoru na Državnom radiju, televiziji i "Pobjedi". Jedan od kandidata se žalio Posmatračkoj misiji za izbore da su troškovi političkog reklamiranja na Državnoj televiziji bili znatno veći od istih na komercijalnim TV stanicama. Iako je ovo potvrđeno, Odboru za praćenje rada medija nijesu upućivane žalbe po tom pitanju.

"TV Pink", "Vijesti" i "Publika" su prekršili 24-časovni moratorijum o kampanji objavljivanjem i emitovanjem poziva javnosti da uzme učeća u glasanju.

Građansko društvo

Kao i u ranijim prilikama, izbore su pratile dvije domaće grupe posmatrača, iako u smanjenom broju - Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i Centar za monitoring izbora (CEMI), pri čemu je ova druga nastupila u saradnji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) iz Srbije.

Obije grupe su organizovale "brzo brojanje" na osnovu uzorka biračkih mjesta, objavljujući informacije o odzivu birača na dan izbora u intervalima od dva časa.

Dan održavanja izbora

Na dan održavanja izbora vremenski uslovi su u nekim planinskim područjima spriječili organizovanje glasanja i moguće doprinijeli smanjenom odzivu birača. Uglavnom kao rezultat vremena, ali isto tako i usled nesuglasica između članova biračkih odbora, oko 74 biračkih mjesta nije bilo otvoreno, što je imalo uticaja na 6.515 birača ili 1, 43% od ukupnog broja registrovanih birača u Republici.

Kao i u ranijim prilikama, ogromna većina posmatrača je saopštila pozitivne utiske sa biračkih mjesta koja su posjetili. U svega dva izvještaja posmatrača postupci na dan održavanja izbora se opisuju kao "loši". Na 52% posjećenih biračkih mjesta bili su prisutni domaći vanstranački posmatrači.

Procenat glasanja "lica koja su vezana za kuću" je ponovo bio visok. Na 9% posjećenih biračkih mjesta 5-10% registrovanih birača je zahtijevalo da glasa na taj način, problem koji je takođe konstatovan na Izborima 22. decembra prošle godine. Iako zahtjevi za glasanje "lica koja su vezana za kuću" ne mogu biti prihvaćeni poslije podna - na dan održavanja izbora, 9% posjećenih biračkih mjesta je nastavilo da prihvata takve zahtjeve poslije ovog vremenskog roka. Suprotno zakonu, 15% posjećenih biračkih mjesta je prihvatilo usmene zahtjeve. U nekim slučajevima (12%), političke stranke su sakupile zahtjeve za glasanje "lica koja su vezana za kuću" i predstavila ih biračkim odborima. Republička izborna komisija je u odluci od 7.februara navela da "nije od bitne važnosti ko podnosi zahtjev biračkom odboru, ono što je važno je da lice želi da glasa i da su razlozi zbog kojih traži da glasa putem koverta (pisma) u skladu sa izbornim odredbama". Iako sakupljanje zahtjeva za glasanje "lica koja su vezana za kuću" od strane političkih stranaka nije u suprotnosti sa pojašnjenjem datim od strane Republičke izborne komisije, u crnogorskom kontekstu takve aktivnosti političkih stranaka mogu biti predmetom zloupotrebe i možda ih je najbolje izbjeđavati.

U 1% posmatranih slučajeva, materijal za sprovođenje kampanje je uočen u krugu od 50 metara od biračkih mjesta, a što je značajno, primijećen je samo jedan slučaj da su pripadnici policije uočeni u blizini biračkih mjesta. Tenzije su prijavljene u 3% posmatranih slučajeva, dok nasilje ili nemiri nijesu primijećeni ni na jednom biračkom mjestu. Međutim, na 2% posjećenih biračkih mjesta uočeno je da su stranački zvaničnici izvan biračkih mjesta vodili zabilješke o biračima koji ulazili u prostorije da glasaju.

Mjere za zaštitu nepovredljivosti glasanja su u velikom stepenu sprovedene u skladu sa zakonskim propisima. Uočeni su samo usamljeni slučajevi prekršaja vezano za korišćenje nevidljivog mastila (4%), i birača koji nijesu popunili svoje glasačke listiće u tajnosti (7%). Kršenje zabrane da se izgovara ime birača prilikom provjere njegovih identifikacionih dokumenata je konstatovano na 2,5% posjećenih biračkih mjesta, narušavanje odredbe o zabrani bilježenja identiteta birača u nezvaničnim dokumentima i korišćenje mobilnih telefona na samo jednom biračkom mjestu. Kad je riječ o grupnom glasanju zabilježeno je značajno poboljšanje u

odnosu na prethodne izbore: smanjeno je na svega 2,5% posmatranih slučajeva u poređenju sa 10,5% u oktobru.

Posmatrači su ocijenili postupak brojanja glasova jednako pozitivnim ocjenama, pri čemu ga je samo jedan posmatrač okarakterisao "lošim". U ogromnoj većini posmatranih slučajeva postupci kojima se štiti nepovredljivost brojanja glasova su, generalno uzevši, pravilno sprovedeni.

*Ovaj izvještaj je dostupan i na srpskom jeziku.
Međutim, engleska verzija ostaje jedini zvanični dokument.*

PODACI O MISIJI - ZAHVALNICE

Gospodin Nikolai Vulchanov (Bugarska) se nalazi na čelu OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore. Ovaj izvještaj se zasniva na nalazima 17 posmatrača OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore, stacioniranih u Podgorici i četiri regionalna centra širom Republike, koji su bili raspoređeni od 28. novembra. Ovaj izvještaj takođe obuhvata i nalaze 65 posmatrača iz 22 zemlje članice OEBS-a, koji su izvještavali sa oko 300 od ukupno 1.100 biračkih mjesta koliko ih ima u Republici.

OEBS/BDILJP će objaviti opsežan izvještaj o predsjedničkim izborima, uključujući i preporuke, otprilike mjesec dana nakon završetka izbornog procesa.

Posmatračka misija za izbore želi izraziti zahvalnost crnogorskim organima vlasti, kao i Ministarstvu inostranih poslova, Republičkoj izbornoj komisiji, Sekretarijatu za razvoj, Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova i drugim opštinskim nadležnim organima za saradnju i pomoć pruženim tokom posmatranja izbora. Posmatračka misija za izbore je takođe zahvalna na podršci i Ministarstvu inostranih poslova Srbije i Crne Gore, Misiji OEBS-a u Saveznoj Republici Jugoslaviji, kao i ambasadama i konzularnim predstavništvima zemalja članica OEBS-a.

Za dalje informacije molimo kontaktirajte:

- Nikolai Vulchanov, Šef OEBS/BDILJP Posmatračke misije za izbore, u Podgorici (Tel. +381-81-624-704);
- Jens-Hagen Eschenbacher, Portparol OEBS/BDILJP (+48-603-68-31-22), ili Konrad Olszewski, Savjetnik za izborna pitanja u OEBS/BDILJP u Varšavi (+48-22-520-0600);

OEBS/BDILJP Posmatračka misija za izbore

Braće Zlatičanina 12

Podgorica 81000

Tel.: +381-81-624-704 Faks: +381-81-624-791

Elektronska pošta: odih.mn@cg.yu